

КОНЦЕПТУАЛНА АНАЛИЗА ИДЕНТИТЕТА И ИНТЕРЕСА У ДЕЛУ АЛЕКСАНДРА ВЕНТА

Кључне ријечи

Александар Вент;
идентитет;
анализа; интерес

Аутор

Мс Невена Станковић
је истраживач
Центра за проучавање
безбедности у Београду.

Кореспонденција

stankovicnevena649@
gmail.com

Област

Међународни односи

DOI

10.5937/politeia0-22860

Датум пријема чланка

17.08.2019.

Датум коначног прихватања чланка за објављивање

22.11.2019.

Сажетак

Уобичајено је схватање да је конструктивизам донео социолошки заокрет у теоријском проучавању међународних односа којим је доведен у питање низ поставки које су доминантне традиције проучавања сматрале непобитнима. У фокусу овога рада налази се концепт идентитета и интереса његовог најзначајнијег представника који је несумњиво инспирисао даљу теоријску расправу, Александра Вента (Alexander Wendt). Но, суштина рада није у приказу, већ у концептуалној анализи доминантних Вентових теоријских полазишта. Анализом одређења идентитета коју Вент нуди, поимања процеса њиховог формирања, класификације, те образложења односа идентитета и интереса, настоји се указати како на теоријске доприносе, тако и на потенцијално изузетно значајне практичне импликације Вентовог приступа на анализу држава, њихових интереса, међусобног понашања, те, потенцијално и предвиђања даљег тока кретања у међународним односима. Такође, уочавају се и одређени недостаци оличени првенствено у постојању различитих, чак и контрадикторних ставова, али и прекомерној искључивости, а који се настоје аргументовано презентовати. Напоследку, у раду је присутно настојање аутора да изнесе властите сугестије са циљем отклањања уочених недостатака, односно, у извесном смислу, ревизије Вентовог концепта.

УВОД

За социјални конструктивизам у теоријском разматрању меѓународних односа уобичајено се везују имена тројице аутора – Николаса Онуфа (Nicholas Onuf), Фридриха Крадохвила (Friedrich Kratochwil) и Александра Вента. И докле је у домаћој литератури присутна и више него очигледна оскудица дела која се баве било којим аспектима теоријске мисли Онуфа и Крадохвила, са теоријским учењем Вента ситуација је донекле другачија. Премда у недовољној мери, академска и стручна јавност на овим просторима упозната је са полазишним основама Вентовог приступа, што је последица однедавног јачања интересовања за елаборацију начина на које се настоје побити дуго времена у теорији уврежене претпоставке доминантних струја (за шта је Вент један од репрезентативнијих примера), али и последица чињенице да је реч о аутору чија су дела (за разлику од осталих конструктивиста) значајно доступнија академској заједници, укључујући и превод његовог дела „Друштвена теорија меѓународне политике“ (2014), а што представља усамљен преводилачки подухват.

Као један од централних концепата у Вентовом промишљању истиче се концепт идентитета и интереса. Проблематика идентитета представља континуирано актуелни предмет истраживања великог броја различитих наука и научних дисциплина. Широка садржајност која идентитет чини плодносном основом за елаборацију најразноврснијих друштвених феномена, чини нужном примену мултидисциплинарног приступа при бављењу ма којим од његових аспеката. У циљу разумевања последица инструментализације националних идентитета и

интереса на унутарполитичку, а нарочито спољнополитичку (тимае и безбедносно) стратегију држава, мора се поћи, како то у теорији увек бива, од покушаја концептуалног одређења изузетно комплексног и мултидимензионалног друштвеног феномена какав је идентитет. Непосредно пре и у време у које се и сам Вент бавио идентитетом, о њему су нашироко писали у једном ширем смислу и D. Kruch и R. Crutchfield (1948), E. Ericson (1956; 1959), A. Maslow (1961); T. Luckmann (1964), P. Berger (1966), а у вези са његовом улогом и положајем у Меѓународним односима и C. Weller (1997), W. Bloom (1993), V. Peterson (1993), A. J. Paolini (1999), а потом и C. G. Thies (2002), M. Alexandrow (2003), R. Harshe (2006), R. N. Lebow (2008; 2011), F. Berenskoetter (2010; 2018), S. Anhult (2011), I. B. Neumann (2013), D. Shahbahrani (2016), A. How (2016), B. Bucker (2017) и други.

Вентовом концепту идентитета и интереса оштре критике упутили су преваходно Maja Zehfuss, али и Kratochwil, Behnke, Suganami, Sárváry (2006), док су се у зборнику „Конструктивистичке теорије меѓународних односа“ (2016), а који представља први целовитији покушај да се на нашим просторима прикажу и анализирају основне теоријске поставке конструктивизма, проблематиком идентитета и интереса бавили Ковачевић, Поповић, Раос, Симић и Живојиновић, као и Луша. Конструктивистичка парадигма, а тиме неизбежно и Вентова мисао у целини (укључујући и поменути његов концепт, као централни елемент сваког од аспеката те мисли) и даље се налазе на мети академских расправа, а услед појаве неких радикално другачијих увида погодних за примену у области Меѓународних односа, проистеклих из основних постулата конструктивизма, или комплементар-

них са њима. Но, у раду се овим критикама нећемо бавити, будући да рад почива на настојању да се изврши концептуална анализа идентитета и интереса које у свом промишљању нуди Вент, и то са два циља. Прво, покушаћемо показати да Вент концепт идентитета и интереса превасходно користи у виду аргументације у прилог читавој својој „друштвеној теорији међународне политике“, односно да идентитет и интерес формулише на начин који их чини неопходном „кариком“ за објашњење структурацијске теорије, концепта агент–структура, ко–конституисаности и ко–детерминисаности, научнореалистичког гледишта на појаве друштвене стварности, те објашњење трансформацијског потенцијала у оквирима, али и самог међународног система.

Да се Вент не усредсређује у довољном обиму на проблематику идентитета и интереса као концепта по себи, те да их користи искључиво у инструменталне сврхе, зарад потврђивања својих других ставова и тврдњи, показује и чињеница да је у својим радовима недоследан у покушајима њиховог појмовног одређења, објашњења процеса формације, класификације, те поимања односа идентитета и интереса, али и да на критике упућене овом концепту не одговара даљом разрадом већ понављањем истих, у ранијим делима изнетих тврдњи (на пример, Guzzini & Leander, 2006). Поменута недоследност најизраженија је у чињеници да Вент нуди сасвим различите класификације идентитета у различитим делима (1994; 1999), при чему није реч о томе да је секундарна подела у извесном смислу разрађена или ревидирана верзија примарне, већ квалитативно потпуно другачија, те да нуди различите интерпретације „формуле“ за објашњење идентитета и интереса на раз-

личитим местима, чак и у оквиру истога дела (1999, односно преведено 2014). Осим противречности, уочавамо и прекомерну искључивост у ставовима, а чиме се у значајној мери ограничава садржај који концепту идентитета даљом разрадом придаје, али и, са друге стране, непрецизности као последице нејасног и прекомерно флексибилног одређења самог идентитета. Коначно, као једну од суштинских мањкавости Вентовог концепта препознајемо и неприменљивост неких од кључних ставова у смислу изражене комплексности за потребе емпиријских истраживања, а која не резултира нарочито плодношћу и у пракси применљивим импликацијама. Настојаћемо, такође, да на уочене недостатке одговоримо сугестијама у циљу, ако не њиховог елиминисања, онда барем умањивања, а ради постизања веће применљивости читавог концепта.

Други циљ овога рада оличен је у указивању на теоријске и потенцијалне емпиријске доприносе одређених Вентових ставова у вези са идентитетом и интересима, као нова и радикално другачија промишљања у односу на она традиционално заступана у теоретисању о међународним односима, полазећи од одређења идентитета као својства зависног од променљивих унутрашњих и спољашњих фактора, преко претпоставке да неки идентитети настају примарно из релације са унутрашњим, а други са међународним друштвом, допунско експланаторне улоге идентитета и интереса, па до класификације која омогућава да се идентификују сва суштинска својства актера, укључујући ту и аргументацију у прилог тези о постојању колективних идентитета, а што све, коначно, проширује могућности емпиријске анализе држава, њихових типова и улога, као и понашања држава у међународним

односима (а можда чак и предвиђања исхода тога понашања).

Упутно је на овом месту напоменути да се из анализе свесно и са намером изоставља Вентово бављење националним интересима. Разлог томе је у чињеници да је реч о, такође, изузетно богатој и садржајној теми којој Вент у свом раду посвећује значајно место, те да би извођење основаних и аргументованих закључака о тој проблематици захтевало далеко већи простор него што ова форма рада нуди. Услед наведеног, фокус рада биће сужен искључиво на анализу ставова о идентитетима и интересима у једном општијем смислу, изнетом, примарно, у два дела – „Друштвена теорија међународне политике“ (2014) и „Collective Identity Formation and the International State“ (1994).

КОНЦЕПТ ИДЕНТИТЕТА И ИНТЕРЕСА

Концепт идентитета и интереса у Вентовој је теоријској мисли свеprisутан. Представљајући утемељење на коме заснива своје ставове о социјалном конструктивизму уопште, структуралном идеализму, холизму, али и осталим питањима попут одређења државе, њене улоге и значаја, радикално другачије поставке проблема агент–структура, те поимања анархије у међународном поретку, сматрамо нужним и постојање његовог адекватног појмовног одређења, понуђеног од стране Вента. Па ипак, наведено није случај. Чак и у сегментима свог опуса у коме су идентитети и интереси примарни предмет анализе и експланације, ваљана концептуализација појма „идентитет“ изостаје. Као једина заједничка „нит“, односно конкретна карактеристика разнолике Вентове употребе овога концепта појављује се субјективност, докле све остале варирају

у зависности од сврхе у коју се употребљава (у уводу поменутог поткрепљења, или прецизније, усклађивања са другим начелним ставовима).

Полазећи од идентификације основних обележја самог социјалног конструктивизма, Вент истиче да су идентитети и интереси „изграђени на заједничкој идеји, а не одређени природом појаве“ (Wendt, 1999: 1), али и да су државни идентитети и интереси значајан елемент конституисан од стране интерсубјективних социјалних структура, пре него дат систему од стране људске природе или унутрашње политике (Wendt, 1994: 385)¹. Наведеним, између осталог, Вент покушава показати да је конструктивизам заправо нека врста структуралног идеализма. Вент, дакле, идентитете и интересе користи као један од централних концепата у циљу систематизовања средишњих захтева конструктивизма (са својим структурализмом, холизмом и идеализмом), и то супротстављајући га индивидуализму и материјализму, својственим реалистичким и либералним приступима (Kovačević, Vujinović, 2014: 148).

У складу са властитим уверењем да је основни чинилац у међународној политици расподела идеја унутар система, Вент изводи закључак да се расподела моћи заснива на расподели интереса, при чему су интереси конституисани помоћу идеја које су важније од материјалних сила (Kovačević, Vujinović, 2014: 149), те закључује да би „концепт интереса било најбоље разјаснити у оквиру идеалистичке онтологије“ (Vent, 2014: 100). Он се, међутим, и „ограђује“ истичући да интереси, а што је случај и са моћи, нису „идеје-од-почетка-

¹ Овиме се супротставља системским теоријама рационалистичке парадигме, како оним које запостављају формацију идентитета, тако и онима јединичног нивоа анализе, односно редукционистичким, које интересе сматрају датима (Waltz).

до-краја“ (2014: 117), чинећи на тај начин уступак материјализму тезом да је „материјална сила која конституише интересе људска природа, док је остатак идеациони – конституисан са своје стране помоћу идеја и културе“ (2014: 101).

Вент, као предности овако одређеног идеалистичког приступа проучавању интереса у теорији међународних односа², истиче: чињеницу да посвећивање пажње когнитивном и делиберативном аспекту процеса њиховог конституисања представља плодоносан приступ проучавању њихових стварних садржаја; затим чињеницу да се овим приступом предлаже и начин операционализације односа између сазнања (деловања) и културе (структуре), односно да се превазилази недостатак настао као последица увреженог веровања да је довољно указати на постојање културних норми и одговарајућег понашања, без приказивања начина на који долази до тога да норме мотивишу актере на акцију; као и нових могућности које овај приступ предлаже у вези са спољном политиком и системском променом, у смислу да „у мери у којој су интереси конституисани помоћу уверења можемо полагати више наде у њихову промену, него што бисмо могли када би они једноставно одражавали људску природу“, а чиме процеси делиберације, учења и преговарања представљају потенцијална средства спољне политике које би материјалистички приступ занемарио (2014: 118–119). Вент, напослетку, ипак и даље не конкретизује овакве могућности практичних импликација, остајући на „површини“ теоретисања о идентитетима

2 У Вентовом учењу познатије под називом „крњи материјализам“, при чему оно не представља директну супротност материјализму и његово потпуно одбацивање, већ, у извесном смислу, идеализам утемељен на материјалистичким основама (Vent, 2014).

и интересима као превасходно субјективним феноменима, проистеклим из идеја и заснованим на њима.

Резимирано, кључна Вентова теза за објашњење самих међународних односа, да је значење расподеле моћи у међународној политици знатним делом конституисано помоћу расподеле интереса, док је садржај интереса знатним делом конституисан помоћу идеја, оличење је непрецизности, односно прекомерне уопштености која је чини погодном за примену у најразличитијим контекстима, при чему може, а у зависности од конкретних околности и циља конкретног истраживачког подухвата, резултирати различитим закључцима. Коначно, као једини конкретно применљив позитивни аспект оваквога приступа уочавамо Вентово уважавање (и наглашавање) не само каузалне, већ и конститутивне природе односа моћ–интереси–идеје.

Са друге стране, говорећи о структури неког друштвеног система, Вент наводи да она садржи три елемента – материјалне услове, интересе и идеје, при чему су они, премда повезани, у извесном смислу и одвојени, те играју различите улоге у објашњењу друштвених исхода – „без идеја нема интереса, без интереса нема смислених материјалних услова, без материјалних услова нема стварности уопште“ (2014: 122). На овај начин, Вент „преокреће“ своју првобитну поставку према којој доминантно идеје, уз материјалне факторе оличене у људској природи, конституишу интересе (2014: 101).

Када је реч о Вентовој поставци проблема агент–структура, он се, такође, позива на идентитете и интересе. Према његовом мишљењу, у објашњењу различитих погледа рационалиста и конструктивиста, први нагињу ка интересовању

за структуре на макронивоу, те каузалним учинцима структуре на понашање, докле други нагињу према интересовању за структуре на микроивоу, те конститутивним учинцима структуре на идентитете и интересе (2014: 126). Полазећи од претпоставке да су идентитети и интереси дати „споља“, рационалисти се усресређују на каузалне учинке понашања, докле се конструктивисти, желећи да покажу како су и сами агенти друштвене конструкције, усресређују на каузалне учинке на идентитете и интересе.

Доводећи у везу рационализам са индивидуализмом, а конструктивизам са холизмом, Вент сматра да индивидуалистичка хипотеза заправо почива на тврдњи да „сви идентитети јесу лични идентитети, сви интереси лични интереси, а сва понашања смислена због личних уверења“, односно да „ништа о агенту, у вези са њим или његовим понашањем логички или концептуално не претпоставља друге агенте или културу“, а да је, са друге стране, холистичка претпоставка да је структура та која конституише идентитете улога и одговарајуће интеракције и праксе, односно да „без обзира на мисли у глави човека, он не може бити одређена врста агента, или да се укључи у одговарајуће праксе, све док оне нису признате од других“ (2014: 155).

Оваква Вентова тврдња у вези са холистичким приступом, а за који се и сам залаже, прилично је „промишљена“ будући да се њоме ограничава само на идентитет улоге, један од четири врсте идентитета које идентификује (поред личног/корпоративног, идентитета типа и колективног), као у потпуности зависан од Других. Тиме, међутим, не прави ваљану „паралелу“ са индивидуалистичком хипотезом, а која се односи на идентитете у целини. Уколико

би говорио о властитом одређењу личног/корпоративног, или, рецимо, идентитета типа, који су (доминатно или делимично) независни од Других и њихове перцепције, видели бисмо значајну сличност са претпоставком индивидуализма (деталније у делу о класификацији идентитета).

И приликом бављења државом Вент ставља нагласак на идентитете и интересе. У складу са напоменом из уводног дела да се у раду неће вршити анализа Вентових ставова у вези са националним интересима, на овом месту указаћемо само на Вентов крајњи циљ бављења националним интересима, а то је да покаже да ови интереси не подразумевају да су државе суштински самозаинтересоване, односно да државе нису „реалисти“ по природи (2014: 203)³. На основу става да су структура и агентура онтолошки независни, различити, али ко-конститутивни и ко-детерминистишући ентитети, Вентов научнореалистички поглед на државу бави се „постварењем“, а на основу чега и тврди да су државе „стварни актери којима легитимно можемо приписати антропоморфне квалитете као што су жеље, уверења и хотимичност“ (2014: 172). На овај начин Вент поставља основу за потоње ставове о корпоративном и колективном идентитету држава, али и других група (антропоморфизацијом група као исходиштем „научног реализма“).

Овим долазимо и до Вентове упо-

3 Вент се опредељује за одређење сопственог интереса као веровања о томе на који начин да ускладимо нечије потребе, односно као субјективни интерес који се одликује чисто инструменталним ставом према Другом, а на основу чега закључује да неко не може бити самозаинтересован по себи јер, напоследку, сопствени интерес није суштинско својство актера, већ уверење зависно од начина на који се задовољавају потребе које се активирају у односу на специфичну ситуацију и на Друге, и као такво је културно конституисано (2014: 208).

требе концепта идентитета и интереса за објашњење анархије у међународном поретку, односно схватањем о улози и значају промене и могућности трансформације стања међународних односа. Вентов циљ, с тим у вези, јесте да „сагради мост“ између две традиције (реалиста-либерала и рационалиста-рефлексивиста) развијањем конструктивистичког аргумента, извученог из структурално и симболичко интеракционистичке социологије, а на полеђини либералних тврдњи да међународне институције могу трансформисати идентитете и интересе држава. Супротно „економском“ теоретисању⁴ које доминира у делима водећих теоретичара Међународних односа, ово укључује „социолошку и социјално-психолошку“ форму системске теорије у којој су идентитети и интереси зависна варијабла (Wendt, 1992: 394).

Заступајући став да не можемо извести структуру самопомоћи идентитета и интереса само из принципа анархије, односно став да је „анархија оно што државе од ње начине“ (Wendt, 1992), Вент као примарни циљ одређује проналажење узрочне везе између праксе и интеракције (као независне варијабле) и когнитивних структура у степену у ком индивидуалне државе и системи држава конституишу идентитете и интересе (као зависне варијабле) – а што је, сматра, веза између онога што актери чине и онога што актери јесу. Будући да су актери државе и системске структуре „узајамно конститутивни“ (1992: 424), идентитети и интереси држава могу бити колективно трансформисани у анархичном контексту од стране многих фактора (индивидуалних, унутрашњих, систем-

ских или транснационалних) и као такви су значајна зависна варијабла. Оваква реконструкција државоцентричне теорије неопходна је за извођење адекватних закључака о облицима транснационалних политичких идентитета који настају, а којима потпомажу суверене државе.

Коначно, кључна Вентова теза, да ће структура и склоности анархичног система зависити од тога која од три улоге доминира системом (непријатељ, ривал или пријатељ), те да ће државе бити под притиском да „интернализују“ ту улогу у своје идентитете и интересе (Vent, 2014: 224), показаће се прилично дискутабилном наспрам Вентовог уопштеног поимања процеса формације идентитета, а нарочито колективног идентитета (детаљније у наставку).

ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ИДЕНТИТЕТА

На основу свега наведеног настојали смо приказати значај који концепт идентитета и интереса има у готово свим аспектима Вентове мисли, али и „неухватљивост“ овога концепта у смислу да се, на основу изнетог, о идентитетима и интересима не може много тога конкретного закључити, будући да се увек и свуда појављују у улози споредног феномена, а у циљу објашњења неког другог става или појаве у међународним односима. Из научноистраживачких разлога потражили смо Вентову концептуализацију идентитета и интереса, полазећи од два дела у којима је овај концепт основни предмет бављења (1994; 1999), а на основу чега закључујемо да је једна од тешко премостивих препрека за њихово разумевање (а тиме и операционализацију) управо непостојање њиховог адекватног терминолошког одређења.

Из прилично штуре и непрецизне

4 Волц је, служећи се микроекономском теоријом, изнео схватање према коме су међународнополитички системи, као и економска тржишта, индивидуалистички по пореклу, спонтано генерисани и ненамеравани (Waltz, 1979).

(чак и непотпуне) „дефиниције“ по којој су идентитети она „својства хотимичног актера која стварају склоности, мотивације и понашања“ (Vent, 2014: 195), неосновано је изводити било каква објашњења, првенствено из разлога што Вент ни на једном месту не наводи шта је тачно то што подразумева под склоностима и мотивацијом. Чинећи идентитет крајње субјективним феноменом, утемељеним у актерском саморазумевању, Вентово одређење идентитета као својства, односно квалитета нивоа јединице вероватно јесте најконцизније, но остатак дефиниције („оно које ствара склоности, мотивације и понашања“) превише је ограничавајуће у односу на сав онај садржај који му Вент одређењем конкретних врста придаје, непотпун за одређење и објашњење овог концепта, али и у колизији са неким другим ставовима у вези са идентитетима и интересима, а што ћемо у наставку и показати. Закључујемо, коначно, да је први део дефиниције заправо и једино што се из читавог Вентовог промишљања о идентитету да закључити, једина константа, али свакако и недопустиво неодређена и уопштена у односу на значај овог концепта за читаву Вентову „теорију“.

И анализом формуле на коју се Вент уобичајено ослања („жеља+уверење=понашање“ (2014: 101–102)), а коју на различитим местима у раду интерпретира на два различита начина (2014), најпре у смислу да садејством жеља и уверења долази до одређеног понашања, а потом дигресијом да жеље не постоје самостално и независно од уверења, већ да представљају само једну његову подврсту (2014: 201–202), види се да она не представља погодну основу за било какву дубљу разраду. Из наведеног, једина могућност за разумевање концепта идентитета у учењу Вента представља детаљна

анализа осталих његових ставова у вези са садржајем идентитета, његовим односом са интересима, као и његовом класификацијом. Међутим, такав приступ је и нужан будући да су одређени Вентови закључци потенцијално од изузетног значаја, нарочито на пољу Међународних односа и бављења државом као субјектом истих, а превасходно у правцу њихове свеобухватне анализе (типа, улога), потпунијег разумевања садржаја интереса и исхода понашања у односу на начин на који се идентитети и интереси конституишу, али и објашњења међународног понашања држава кроз призму начина на који долази до структурних промена у самом међународном поретку, укључујући и евентуално последично предвиђање даљег кретања у међународним односима и исхода акција у њима. Наведено важи искључиво под условом да се ови значајни закључци (препознати као теоријски доприноси Вентовог поимања идентитета и интереса) јасно разграниче од присутних контрадикторних ставова, дакле, уз извесне ревизије. Најзад, потребно је напоменути да, упркос свом уложеном напору, одређена питања остају „отворена“, не налазећи основе за извођење коначних закључака, уз истовремено избегавање ризика да се одређене тврдње „искривљено“ интерпретирају.

ОДНОС ИДЕНТИТЕТА И ИНТЕРЕСА

Теоријска разматрања о вези између идеја и интереса у Међународним односима уобичајено су смештена у оквиру теорије рационалног избора. Суштински, рационалистичка објашњења представљају схватање по коме преференције и очекивања производе понашање, по аналогiji са, из филозофије преузетом једначином „жеље+веровања=радња“ (2014:

102–102). Вент закључује да, с обзиром на чињеницу да рационализам посматра жељу (или преференције или интерес) и веровање (или очекивања или идеје) као одвојене варијабле, жеље не зависе од уверења и стога нису материјалне, а као прилог властитом ставу да би теорија рационалног избора могла бити у складу са идеалистичким схватањем интереса (2014: 102). Ова тврдња директно се коси са претходном о независности жеља од уверења, а последично и оспорава став о нематеријалности жеља. Колико је Вент недоследан, па чак и контрадикторан у својим покушајима објашњења ове формуле, те односа идентитета и интереса, коришћењем појмова жеља, уверење, идентитет, интерес и сличних у значајно различитим, па и међусобно искључивим значењима, а чиме се може довести у питање читав концепт идентитета и интереса (па и његово теоретисање у целини, а у коме је овај концепт један од централних елемената), покушаћемо показати анализом садржаја његовог дела (2014), у вези са односом идентитета и интереса.

Вентов општи предлог у вези са односом између интереса и идеја јесте да су „интереси уверења о томе како задовољити потребе“ (2014: 115). Са друге стране, међутим, Вент истиче да се, у односу на поменуту формулу, интереси односе на жеље, а идентитети на уверења (2014: 201). На наредном месту, поново, присутна је другачија интерпретација ове формуле, где Вент сугерише да формулу треба разумевати на начин који подразумева постојање више врста уверења (идентитета и њихових потреба, субјективних интереса и жеља, и рационалног разумевања „уверења“) (2014: 202), односно да се жеље не разликују од уверења већ представљају једну њихову подврсту („дезидеративна“

уверења) или интерпретацију о томе како да се задовоље потребе (2014: 202).

У изнетом уочавамо два крајње некомпатибилна става, први оличен у тврдњама да је жеља (преференција или интерес) независна од уверења (2014: 101–102), као и да се интерес односи на жељу, а идентитет на уверење (2014: 201), и други уочен у тврдњама да жеље (тима и интереси) увек подразумевају и уверење (2014: 109), односно да су интереси уверења о начину задовољења потреба (2014: 115), те разумевања жеља (у овом случају поистовећених са субјективним интересима) као једне врсте уверења (2014: 202). Анализирајући оба ова начелна става, а имајући, притом, у виду „ширу“ слику Вентове укупне мисли, склонимо да претпоставимо да је основаније одредити се за примарну верзију, према којој су жеље (интереси) и уверења (идентитети) равноправни и самостални, иако међусобно повезани⁵ фактори који резултирају конкретним понашањем, и то из неколико разлога.

Пре свега, овакво гледиште у складу је са Вентовим виђењем идеационог аспекта друштвене структуре, а коју посматра као „расподелу знања“, као шири феномен од расподеле интереса и општих уверења и очекивања, а укључујући „не само уверење, већ и добар део жеље“ (2014: 123). На овај начин, индиректним путем потврђује се и један од најплодоноснијих (у емпиријске сврхе) Вентових закључака уопште, у вези са уважавањем и конститутивне и каузалне природе ове везе, а оличен у тврдњи да „расподела знања у друштво-

5 Имајући у виду место идентитета у овој формули, сматрамо да је Вентова дефиниција идентитета на коју смо претходно указали и непрецизна, те као подобније, а у односу на целокупно Вентово излагање о идентитету, сугеришемо замену глагола „стварати“ глаголом „утицати на“ („које утиче на склоности, мотивацију и понашање“).

ном систему у било ком тренутку постоји само у служби жеља и уверења⁶, те да ће они „имати учинке само у служби понашања агената“ (2014: 161)⁶. Даље, примарна интерпретација усаглашена је и са Вентовом тврдњом да понашање није узроковано само оним што актер жели (жеља) већ и оним што мисли да је могуће да постигне (уверење), односно, уколико би се све svelo на став да је уверење (његове различите врсте) једнако понашању (уверење+уверење+уверење...=понашање), онда једначина практично више и не постоји. У вези са разлагањем уверења на већи број различитих врста упутно је указати и да би то, у практичном смислу, било далеко комплексније, при чему се, верујемо, не би створиле значајно шире могућности практичних импликација у односу на примарно одређену формулу. У крајњем, жеље нису нити могу бити само уверења или интерпретације о томе како да се задовоље потребе, будући да их такво поједностављивање лишава значајног дела њиховог садржаја, али и особености (у вези са чисто субјективним или емоционалним аспектом). Премда могу постојати извесна уверења о жељама, жеље имају суштински другачији квалитет. У разрешењу ове, али и сличних дилема, од користи би била дефиниција интереса коју би Вент понудио, што он, међутим, нигде експлицитно не чини, говорећи о интересима само кроз објашњења, класификације, као и њихов однос са идентитетима.

Премда је корисна класификација интереса на субјективне и објективне (ако ништа, барем из аналитичких разлога), сугеришемо да је можда оправданије посматрати их као два елемента или две димензије сваког интереса (односно,

⁶ Са друге стране, друштвене структуре такође зависе од агената и пракси у каузалном смислу.

два аспекта која сваки интерес у себи садржи), а не као два засебна и различита типа интереса. На тај начин је, верујемо, и јаснија претпоставка да свако понашање нужно захтева присуство оба ова аспекта, што је и Вент сасвим исправно запазио (2014: 201–202). Такође, у вези са Вентовим објашњењем субјективних интереса, односно ставом да се они односе на она уверења када актери знају како да испуне потребе својих идентитета и представљају непосредну мотивацију за деловање (попут склоности, укуса или жеље) (2014: 201), спорним сматрамо и то што се на овај начин субјективни интереси поистовећују са жељама, докле би они, по логици ствари, требало да представљају шире појмове од жеља, ако ништа друго барем због чињенице да су интереси, дакле артикулисани и дефинисани као такви.

Када је реч о Вентовом предлогу да све врсте идентитета поседују објективне интересе нужне у смислу потребе за обнављањем⁷, враћајући се на претходну сугестију у вези са субјективним и објективним аспектом (а не врстом) интереса, примеренијим сматрамо разумевање овог објективног аспекта као нужног елемента сваког идентитета који, за разлику од Вентове тврдње да само индиректно објашњава понашање, пре настоји да усмери понашање, а од начина интерпретације таквих интереса, као и одабраних начина за њихово задовољавање, зависи какво ће понашање напослетку бити. Са друге стране, у вези са Вентовим одређењем

⁷ Изузетан значај има и Вентова теза о обнављању идентитета (2014: 201), будући да је идентитет свакако у сталном процесу, односно да није реч о статичној појави (једном одређеној и датој), већ нужно променљивој. Из тог разлога прикладно је посматрати тенденцију његовог обнављања аналогно са истом тенденцијом за самоодржањем код појединаца у биолошком смислу (а што, чини се, и Вент ради).

субјективних интереса, сматрамо да би се пре могло рећи да актери верују да знају на који начин да испуне потребе својих идентитета, него да то заиста знају. Ово и стога што понашање у крајњем зависи и од уверења, или прецизније, процене могућности за постизање тако постављених циљева. У начелу, ситуација је слична као и у случају објективних интереса – могу се извучити претпоставке о понашању на основу њих, али не и поуздани закључци. Такође, није толико прецизно ни рећи да ниједно не одређује оно друго директно (говорећи о жељама и уверењима) (2014: 202), већ пре да ниједно не одређује оно друго у потпуности, на исти начин на који ниједно самостално не одређује понашање на крају. Неминовно је, међутим, признати утицај који једно на друго имају, као и појединачни и колективни утицај који имају на резултирајуће понашање.

Вентова теза о допунско експланаторној улози идентитета и интереса, у смислу да интереси дају идентитету мотивациону снагу, а идентитет интересима правац, чини се коректном. Међутим, из претпоставке да актер не може знати шта жели (интерес) ако претходно не зна ко је (идентитет) (2014: 200), произлази да идентитети суштински претходе интересима. С обзиром на чињеницу да се из наведеног логично производи закључак о примарности идентитета, сматрамо да је прецизније рећи да, не само да интереси без идентитета немају правац, већ је за њихово постојање нужно претходно постојање идентитета, а на основу којих ће интереси бити дефинисани. Другим речима, идентитет је неопходан за конституисање самих интереса, те је упитна теза да ли би интереси као такви уопште могли постојати самостално и независно од идентитета. У контексту понашања јасно је, међутим,

да ни једни ни други самостално не могу произвести одређено понашање, већ да је нужно постојање оба.

ПРОЦЕС ФОРМИРАЊА ИДЕНТИТЕТА

Несумњив значај у теорији има Вентова претпоставка да идентитете конструишу како унутрашње, тако и спољашње структуре, чиме се омогућава потпуније сагледавање његовога садржаја. На тај начин истовремено се, за разлику од уобичајеног поимања, омогућава јасније сагледавање (тима и разумевање) процеса путем којих се идентитети формирају. Прихватање и једних и других конститутивних фактора проширује домене анализе идентитета конкретних држава, омогућавајући страније и свеобухватније приказе истих, а ради, коначно, извођења прецизнијих и тачнијих закључака о понашању држава у савременим међународним односима. Другим речима, наведено је од неприкосновене важности за анализу понашања држава на међународном плану, нарочито имајући у виду тежину коју појам „идентитета“ у савременој међународној политици има. Дакле, Вентов допринос лежи у помаку са устаљених бављења идентитетом (превасходно материјалистичке онтологије) узимајући у обзир само једну (унутрашњу или спољашњу) димензију на прихватање да, Вентовим речником казано, обе врсте „идеја“ улазе у идентитет. С тим у вези, значајно је напоменути и практичну предност коју овакво гледиште носи, а што је учачавање да идентитет није једном дата, непроменљива појава, већ својство зависно од променљивих унутрашњих и спољашњих конститутивних фактора. Из наведеног проистекао Вентов став да није реч о једном феномену са мноштвом различитих појавних манифеста-

ција, већ о постојању сасвим различитих врста идентитета, довешће се, међутим, у даљем излагању у питање.

Свакако вредна помена јесте и Вентова тврдња да неки државни идентитети настају примарно из релација са унутрашњим друштвом (либерални, демократски), други из међународног друштва (хегемони, балансери) (Wendt, 1994: 386), а што представља корак унапред у односу на схватања која предлажу како теоретичари спољнополитичких улога, тако и изван број неолиберала (који указују искључиво на унутрашње корене државних идентитета). Ова тврдња у складу је са претходно наведеном претпоставком о истовременом унутрашњем и спољашњем конституисању идентитета уопште.

КЛАСИФИКАЦИЈА ИДЕНТИТЕТА

На овом месту неопходно је указати на закључак да се, прегледом литературе (1994; 1999), Вентова схватања и одређења идентитета кроз време у значајној мери разликују. Примарна његова одређења идентитета подразумевају поделу на корпоративни и социјални идентитет. При томе, не сме се сметнути са ума да се он у том моменту (1994) бавио у највећем обиму државом и колективном акцијом (а што добрим делом и објашњава његове закључке). Говорећи о корпоративном идентитету, он га повезује са „интринзичним, самоорганизујућим квалитетима који конституишу актерову индивидуалност“ (Wendt, 1994: 385), односно са телом и свешћу у случају људи и индивидуама, физичким ресурсима, дељеним веровањима и институцијама у случају организација. Већ из овога јасно је да Вент у том моменту подразумева и лични под корпоративним идентитетом. Одређујући

са друге стране социјалне идентитете као „сетове значења која актер приписује себи из перспективе других, а што је социјални објекат“ (Wendt, 1994: 385), Вент додатно компликује ствари (наравно, у односу на његову каснију, коначну верзију, 1999). Указујући у наставку да на супрот појединачном квалитету корпоративног идентитета актери уобичајено имају многоструке социјалне квалитете који варирају у приоритетности, наводи нас на претпоставку да социјални идентитет заправо обухвата касније издвојене идентитете улога, типске и колективне идентитете (а што ћемо покушати да покажемо у наставку).

У делу „Social Theory of International Politics“ из 1999. године присутна је класификација идентитета на лични или корпоративни, типски, идентитет улоге и колективни идентитет (уз напомену да ова листа није исцрпна, (Vent, 2014: 95)), при чему Вентов круцијални допринос лежи у чињеници да заправо идентификује све оне суштинске облике идентитета како појединаца тако и држава, односно, сва суштинска, за друштвене и међународне односе значајна, својства како појединачних актера тако и, што је можда и значајније, држава и сродних организација (а које су Вентови претходници махом занемаривали као резултат инсистирања на једном, за конкретан случај или конкретног аутора, најзначајнијем идентитету, односно његовом доминантном својству). Нова и коначна подела свакако је потпунија и обухватнија, а тиме и прецизнија, у смислу да доприноси потпунијем и обухватнијем бављењу конкретним идентитетима, будући да подразумева и својства сасвим различитог карактера као што су тип и улога (којим се објашњавају различите врсте односа).

Међутим, сматрамо да је прикладније

посматрати ове типове као „степеновани“ идентитет, а не као различите врсте идентитета и стога различите феномене. Другим речима, полазећи од личног/корпоративног идентитета као основе или платформе других (сваки актер их нужно поседује и поседује само један овакав идентитет), идентитети типа и улога, и најзад, колективни идентитет, чине се као наредни нивои идентитета. Сви полазе од личног/корпоративног, а колективни, као највиши степен, у себи нужно обухвата осим личног/корпоративног, и идентитете типа и улога. Лични/корпоративни идентитет стога се може, у крајњем, посматрати као први степен. Колективни идентитет, као најкомплекснији (а који у себи обухвата претходна три типа) може се посматрати као последњи степен идентитета. Средишња два типа, идентитет типа и улоге, не могу се, међутим, посматрати хијерархијски један у односу на други будући да је реч о различитим критеријумима, али који су истог нивоа општости. У вези са наведеним, није јасно на који начин би се у супротном, односно у складу са Вентовом претпоставком о различитим врстама, могао у пракси изучавати колективни идентитет а да се притом оставе остали типови, или идентитет типа и улоге, њиховим издвајањем од личног/корпоративног идентитета.

Ограничени природом и обимом овога рада, изнећемо још свега неколико кључних дигресија, или сугестија у вези са Вентовом потоњом класификацијом идентитета. У вези са одређењем идентитета типа, тврдња да актер може имати више-структе типске идентитете чини се применљивијом на људе као актере него на државе (и друге организације), нарочито ако се у обзир узме и тврдња да су типске карактеристике оне које су суштинске за

актера, те се, говорећи о државама, сугерише ограничење одређење. У прилог реченом иде и Вентово поистовећивање типских идентитета држава са типовима режима или облицима држава (попут капиталистичке, фашистичке, монархијске и сл.), а у вези са чим је потребно и нагласити значај оваквог приступа за бављење државом и њиховом класификацијом у емпиријске сврхе. Као значајно, истакли бисмо и одређење идентитета улога, а с обзиром на чињеницу да је већина улога у друштвеној структури мање или више институционализована, чиме се проширује домен практичних импликација које се из оваквог одређења могу извести.

Карактеристично за Вента, у фокусу његовог истраживања јесте колективни идентитет, као најзначајнији у контексту међународне политике и међународних односа, а најпре за објашњење државе и њеног деловања (за шта је Вент суштински заинтересован). Управо у чињеници да је овај идентитет најкомплекснији, обухватајући уз лични/корпоративни, и идентитет типа и улоге, уз тезу да поседује још и „узрочну моћ да подстакне актере да дефинишу благостање Другог као део благостања Сопства, да буду ’алтруистични“ (Vent 2014: 199), лежи Вентов допринос разумевању колективног уопште, односно придавање квалитативно другачијег садржаја колективном идентитету (премда се теза о алтруизму, начелно, може чинити претераном).

Неизоставно је још и указати на аргумент којим Вент, на крајње једноставан, а истовремено очигледан и уверљив начин побија тезе о немогућности постојања колективног идентитета – сама чињеница постојања државе, а самим тим и међународне политике, претпоставља да се поје-

динци идентификују са идејом државе, и као такав, њен корпоративни идентитет зависиће од моћних и трајних представа колективног идентитета међу појединцима (2014: 199). Сасвим је друго питање то што је политика (како унутрашња, тако и међународна) таква да се интереси ретко заснивају на колективном идентитету већ пре на личним, појединачним интересима водећих актера, те се колективни идентитет користи у свом „изврнутом“ облику као средство за остваривање сопствених интереса. Нужно је, међутим, прихватање постојања колективног идентитета као засебног, односно као сложенијег и квалитативно другачијег од личног или корпоративног идентитета.

С тим у вези, у погледу анализе улога и типова ситуација је прилично јасна, као и делимично у погледу њеног корпоративног идентитета. У вези са корпоративним идентитетом, његова материјална основа оличена у конкретним људима и територијама објективно је мерљива, што, међутим, није случај са његовим чисто субјективним аспектом оличеним у свести и памћењу људи. Уз то, и колективни идентитет једне државе тешко да се у пракси може прецизно разграничити од поменуте субјективне димензије корпоративног идентитета. Дакле, уколико би се вршила анализа конкретне државе прилично једноставно би било препознавање припадајућих јој људи и територије, као и њеног облика (типа) и улоге које у односу на друге државе има (наравно, не увек). Делимично је то оствариво и у вези са објективно мерљивим дељеним карактеристикама у ставовима, вредностима, историјским сличностима људи и слично (поменута субјективна димензија корпоративног идентитета). Напоследку, дискутабилно је да ли се колективни иден-

титет може на било који начин одредити или објаснити осим потпуно апстрактно. Тиме не желимо порећи његово постојање, већ искључиво указати на чињеницу да се он и појавно у потпуности разликује од корпоративног, идентитета типа и улога, а што објашњава и вечита спорења међу теоретичарима да ли он постоји заиста или само метафорички⁸.

Суштинска предност овако представљене класификације идентитета огледа се у могућностима практичне анализе држава, њихових улога и типова, као и понашања, но то само у случају да свака поседује један одређени доминантни идентитет (како корпоративни тако и колективни), а који би у себи укључивао поново одређени идентитет типа и улоге. Нагласак на постојању многоструких сасвим различитих идентитета сваке од наведених врста (осим наравно корпоративног) и то истовремено у сваком актеру, значајно умањује било какву експланаторну моћ овог концепта. Истичући даље, да је сваки од њих подједнако релевантан за одређење актера додатно компликује извођење било каквих закључака у конкретном случају. Супротно оваквој Вентовој тези, понављамо наш предлог да се у оквиру сваког идентитета идентификује његов својствен лични/корпоративни идентитет, те доминантни идентитет типа и улоге, евентуално указујући на постојање примеса и других типова или улога значајних за конкретни истраживач-

⁸ Постоји велико неслагање између номиналиста и реалиста у вези са онтолошким статусом корпоративног деловања, али и колективног уопште. Номиналисти, са једне стране, сматрају да је реч „само о корисној фикцији или метафори за опис шта је „стварно“ активност појединаца“, докле научни реалисти, са друге стране, верују да се корпоративно и колективно деловање односе на стварну појаву која се не може свести на појединце (2014: 188), а међу којима је и Вент.

ки подухват, посматрајући га, напоследку, као јединствени, унитарни идентитет састављен од више сегмената.

На тај начин посматрано, и тврдња да се већина њих активира селективно, у зависности од ситуације у којој се актери налазе, иде у прилог сугестији да се идентитет одређује а потом и анализира у односу на конкретну ситуацију. Дакле, претерано рашчлањивање идентитета не на врсте које Вент нуди, већ и у оквирима тих врста на даље подврсте није нарочито плодносно ни у теоријске ни у практичне сврхе, чиме се још једном указује на предност предлога да се идентитет у конкретном случају посматра као јединствен а сачињен од више својих елемената (онога што Вент назива различитим врстама идентитета), при чему би се за сваки елемент издвојио (за тај конкретни случај) приоритетан облик. Наведено је нарочито значајно када је реч о државама и другим организацијама, где је дискутабилно говорити о истовременом постојању, примера ради, различитих типова (фашистичка, капиталистичка, либерална итд.) држава или режима, или различитих њихових улога у међународном систему (хегемон, балансер, итд.), остављајући веће могућности у том смислу за случајеве појединачних актера.

Но, Вент исправно запажа, и поред претходно наведеног, могућности постојања у одређеним случајевима истовремено контрадикторних идентитета (односно интереса које они производе). Стога је оправдана његова претпоставка да су идентитети сложени хијерархијски по актеровом степену посвећености, при чему су неки кључни за самоодређење, док су други површнији, или прецизније речено, одређивање приоритета у највећем обиму зависи од мере у којој је идентитет

угрожен, односно онај идентитет који се не истиче а који је изузетно угрожен може да доминира над истакнутим, али мање угроженим идентитетом (2014: 200). Чини се нејасним зашто Вент и поред оваквих тврдњи инсистира на хијерархијском редоследу идентитета на начин на који их он предлаже у својој класификацији, ако истовремено указује и на могућности сасвим обрнуте хијерархије, када, рецимо, појединци жртвују своје личне идентитете (своје животе) зарад колективног идентитета (државе).

ЗАКЉУЧАК

На основу свега наведеног, закључује се да концепт идентитета и интереса понуђен од стране Александра Вента представља изузетно „плодно тло“ за даљу разраду, нудећи широки спектар могућности практичне примене. Формулисана у највећем обиму у складу са захтевима теорије о међународним односима, у смислу да обилује ставовима применљивим на државу и њене односе у међународном систему, ова концепција од изузетног је значаја не само за обогаћивање теоријске проблематике, већ и за међународну праксу уопште. Закључујемо да су, између осталих, Вентови ставови о ко-конституисаности и ко-детерминисаности, допунско експлаторној улози идентитета и интереса, свеобухватној класификацији, укључујући и адекватну аргументацију колективног идентитета, од нарочитог значаја у емпијске сврхе истраживања конкретних државних идентитета, начина конституисања њихових интереса, потпунијег разумевања кретања у међународним односима, и, потенцијално, предвиђања исхода понашања држава у међународном систему. Отварањем нових перспек-

тива отвара се и простор за нове критике.

Са друге стране, уочавају се и недостаци, углавном у виду недовољно разрађених ставова, неадекватних одређења, прекомерне флексибилности, непрецизности и непотпуности (подложних извођењу различитих закључака), али и, у неким аспектима, термилошкој искључивости која доводи до ограничавања у садржају и примени, противречности, па чак и међусобној искључивости ставова. Будући да је концепт идентитета и интереса неизоставан у објашњењу и аргументацији готово сваког аспекта Вентове мисли, овакве тврдње сматрамо недопустивим, без обзира на то што је већином реч о недостацима термилошке природе, односно ствар формулације, те је нужна ревизија истих у правцу исправљања уочених мањкавости, преваходно јасним и прецизним, адекватним концептуалним одређењем идентитета и интереса. На тај начин примена овог концепта учинила би се усаглашеном и усклађеном у вези са свим релевантним питањима. У том смислу, Вентов концепт идентитета и интереса представља потенцијално значајну полазну основу за даља теоретисања, али и за конкретна емпиријска истраживања, а која би потенцијално довела до одговора на нека од кључних, континуирано актуелних питања на пољу међународних односа.

REFERENCE

Behnke, A. (2006). Grand Theory in the age of its impossibility. In: Guzzini, S. & Leander, A. (eds), *Constructivism and International Relations* (pp. 48–56). London and New York: Routledge.

Kovačević, B. (2016). Što je to novo u konstruktivizmu? U: Jović, D. (ur.),

Konstruktivističke teorije međunarodnih odnosa (str. 37–88). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Kovačević, M., Vujinović, N. (2014). Socijalni konstruktivizam I međunarodni odnosi. *Godišnjak FPN*, 8 (1), 147–151.

Kratochwil, F. (2006). Constructing a New Orthodoxy?. In: Guzzini, S. & Leander, A. (eds), *Constructivism and International Relations* (pp. 21–47). London and New York: Routledge.

Lipovac, M. (2013). Doprinos konstruktivističke paradigme studijama bezbednosti. *Sociološki pregled*, 47(3), 439–460.

Luša, Đ. (2016). Sport, politika i diplomacija: analiza iz konstruktivističke perspektive. U: Jović, D. (ur.), *Konstruktivističke teorije međunarodnih odnosa* (str. 229–282). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Popović, P. (2016). Društveni konstruktivizam i struktura međunarodnog sustava. U: Jović, D. (ur.), *Konstruktivističke teorije međunarodnih odnosa* (str. 89–110). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Raos, M. (2016). Umjereni konstruktivizam Alexandera Wendta. U: Jović, D. (ur.), *Konstruktivističke teorije međunarodnih odnosa* (str. 111–146). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Sárváry, K. (2016). No place for politics?. In: Guzzini, S. & Leander, A. (eds), *Constructivism and International Relations* (pp. 158–177). London and New York: Routledge.

Simić, R. D., Živojinović, D. (2016). Konstruktivistička teorija i koncept nacionalnog interesa. U: Jović, D. (ur.), Konstruktivističke teorije međunarodnih odnosa (str. 177–198). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Suganami, H. (2006). Wendt, IR, and Philosophy. In: Guzzini, S. & Leander, A. (eds), Constructivism and International Relations (pp. 57–72). London and New York: Routledge.

Vent, A. (2014). Društvena teorija međunarodne politike. Beograd: Fakultet političkih nauka.

Wendt, A. (1992). Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46, 383–425. URL: <http://www.jstor.org/stable/2706858>

Wendt, A. (1994). Collective Identity Formation and the International State. *The American Political Science Review*, 88 (2): 384–396. URL: <http://www.jstor.org/stable/2944711>.

Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Zehfuss, M. (2002). *Constructivism in International Relations: The Politics of Reality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Zehfuss, M. (2006). Constructivism and identity: a dangerous liaison. In: Guzzini, S. & Leander, A. (eds), *Constructivism and International Relations* (pp. 92–116). London and New York: Routledge.

THE CONCEPTUAL ANALYSIS OF IDENTITIES AND INTERESTS IN THE THOUGHT OF ALEXANDER WENDT

Key words

Alexander Wendt; Identity; Analysis; Interest.

Author

Ms Nevena Stanković is a researcher at the Centre for security research in Belgrade.

Correspondence

stankovicnevena649@gmail.com

Field

International relations

DOI

10.5937/politeia0-22860

Paper received on

17.08.2019.

Paper accepted for publishing on

22.11.2019.

Summary

Social constructivism is usually seen as a theoretical approach that made a sociological turn in the International Relations theories, by questioning what used to be perceived as de facto truths in dominant traditional theories. In the focus of this article is the concept of identities and interests of one of the most influential theorists of constructivism, who undoubtedly inspired further theoretical debate, Alexander Wendt.

However, the aim of this article is not to review, but to conceptually analyse Wendt's theoretical approaches. By analysing definitions of identities Wendt offers, by understanding the process of their formation (endogenous and exogenous factors), their classification (personal/corporative, identity of type, identity of role and collective identity), as well as by understanding a relation between identities and interests (complementarily explanatory role), the author attempts to highlight the theoretical contribution and potentially highly significant practical implications of Wendt's approach, primarily to analysis of states, their interests, behaviour and, potentially, prediction about their further international relations.

Furthermore, certain flaws are observed, reflected, primarily, in the existence of different, and even contradicted claims, as well as in excessive exclusivity, which are presented in an argumentative manner. Finally, the author concludes with suggestions in order to overcome the aforementioned flaws or, to some extent, to revise Wendt's concept of identities and interests.